

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Novæ Observationes Et Additiones Ad A. R. P. D. Bartholomæi Gavanti Congreg. Cleric. Regul. S. Pauli ac Sac. Rit. Congregat. Consultoris Commentaria In Rubricas Missalis Et Breviarii Romani

Adjectis Summorum Pontificum & Sac. Rit. Congreg. Decretis usque ad
præsens emanatis

Complectens I. & II. Partem Commentariorum Gavanti in Rubricas Missalis
- Cum Præfatione seu Præmonitione necessaria Bibliopolæ ad Lectorem

Merati, Gaetano Maria

Augustæ Vindelicorum, 1740

VD18 10783695-002

De præparatione Altaris, & ornamentorum ejus. XX.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40113

candidi armelini. Cappa hæc ab habitu Monachalis forma desumpta fuit, quando hi Ecclesiam gubernarunt; & dicitur *cappa choralis* à Mathæo Parisio: igitur cappa significat Sacerdotalis dignitatis eminentiam: Rupertus *cap. 1. Apoc.* Caudæ verò longitudo denotat, quòd usque ad diem extremum Judicii sic dignitas Sacerdotalis duratura: defertur tamen hæc cauda sub brachio involuta, & plicata; quia dignitas Ecclesiastica manifestari non debet, nisi urgente necessitate ad Dei honorem, & animarum salutem. Pellicis, quæ in collo ejusdem, & circa pectus sibi sita est, Prælatum meminit peccatorem esse: D. Augustinus contra mendacium *cap. 10.* seu, ut Origeni placet, ob mortis memoriam. Macrius v. cappa *pag. mibi 115. & seqq.* Verùm recentissimè Petrus Moretus in sua erudita discept. epistolari de Rituariandi Chorale indumentum n. 78. usum capparum censet à Canonicis Regularibus seu Clerico Monachis originem trahere; & colligit ex Constitutionibus totius ordinis

Canonicorum Regularium, illos habitum induisse Choralem, & alicubi etiam nunc induere simillimum descripto in Constitutionibus Ecclesiæ Lateranensis, & Vaticanæ: idem etiam colligi asserit ex cæteris Canonicorum Regularium documentis; hæcque habitus similitudinem mirificè comprobant multiplicis speciei imagines Clerico Monachorum, incisæ in Catalogo ordinum Religiosorum, & in libro Eccles. Hierarchiæ, quos Bonanus Soc. Jesu recentè evulgavit.

De manipulo, & reliquis indumentis Sacerdotalibus, mentionem faciemus in Observationibus nostris ad Gavanti Commentaria in 1. titulum 2. partis paulò inferius.

II. Ad finem tituli.) In insignioribus Regularium Ecclesiis Sac. Congregatio concessit usum planetarum plicatarum, teste Alcozer, relato à Gavanti in Indice suorum Decretorum; quod Decretum stat in nostro Indice sub numero 247.

De prædictis planetis plicatis fusè agimus in prima Dominica Adventus.

Novæ Observationes, & Additiones ad Gavanti

TIT. XX. De Præparatione Altaris & Ornamentorum ejus.

I. Rubr. pag. 56. & Gavanti. *ibid. col. 1. lit. m. Altare.*) Cum nulla unquam fuerit sine Sacrificio Religio, nec ullum sine Altari Sacrificium, necesse est à Religionis nostræ primordiis fuerint Altaria in Ecclesia, cum in ea omnium maximum offeratur Sacrificium: & quamvis Hæretici veritatem Eucharistici Sacrificii negantes, inficiantur Aras etiam antiquitus extitisse; nihilominus tot sunt in Sanctis PP. testimonia in illius rei confirmationem, ut cœcutire omnino videantur, qui contrarium asserere non dubitarunt. Hinc nonnulli ex Hæreticis tot PP. auctoritate convicti, candidè fassi sunt, Ecclesiam primis Sæculis suas Aras habuisse, in quibus Deo Sacrificium offerret. Et qui-

dem nonnulla de Altarium in Christiana Ecclesia, origine, materia, forma, Consecratione, Ritum, &c. eruditè scripta sunt à Gotofredo Voigto in libro postumo, & primum in lucem edito à Johanne Alberto Fabricio, typis Spieringianis, Anno 1709.

Cujus materiæ fuerint Altaria primis Ecclesiæ Sæculis, an ex ligno confecta, vel lapide, adhuc incertum est. Communis fert eruditorum opinio, primis Ecclesiæ temporibus Altaria fuisse lignea. Profectò Christus Dominus in vulgari, ac lignea mensa incruentè se ipsum Patri obtulit in Sacrificium; & Apostolos etiam Christi exemplo in Aris ligneis consecrassè, persuadere videtur, & nascentis Ecclesiæ simplicitas, &

necessitas transferendi Altaria propter ingruentes persecutiones. Servatur etiam nunc Romæ in Basilica Lateranensi Altare ligneum, in quo Divus Petrus, & Reliqui Pontifices usque ad Silvestrum, incruentum Deo Sacrificium obtulisse dicuntur, sicut & aliud in Ecclesia non S. Praxedis, ut scripsit Florentinus in Exercitatione ad diem 1. Aug. sibi, sed in Ecclesia S. Pudentianæ, ut tradidit clarissimus Præsul Franciscus Blanchinus in suis notis Anastasianis ad Pium I. summum Pontificem; nec non Arringhius in Roma subterranea lib. 4. cap. 43. n. 9. & Mabilonius in Museo Italico Tom 1. pag. 60. sicutus verò de hoc ligneo Altari in Tit. S. Pudentianæ assertorato, scripsit D. Carolus Maria de Era in suis Vindiciis, nondum evulgatis, veterum monumentorum prædicti Tit. seu Ecclesiæ lib. 2. cap. 3. Cæterum nobis Cardinalis Bonæ arridet opinio, stauentis, antiquissimis illis temporibus tam ligneas, quam lapideas Aras usitatas fuisse, prout rerum, locorumque opportunitas ferebat; quamvis ligneorum Altarium usus expeditior videretur, quia facilius de loco in locum transferri poterant. Reddita Ecclesiæ pace, frequentiores fuerunt Aræ lapideæ, & nonnulli, quos inter Gavantus ipse hoc titulo lit. n. à Silvestro PP. sancitum existimant, ut Altaria lapidea essent, neque liceret alicui Missam in Ara lignea celebrare; hujus tamen Decreti veritatem in dubium revocant Bona lib. 1. cap. 20 n. 1. & Martene lib. 1. de antiquis Ecclesiæ Ritibus cap. 3. art. 6. n. 4. cum nullum hujus Decreti Silvestri suppositi in antiquis Scriptoribus vestigium appareat; & reverà post Silvestrum etiam in multis Ecclesiis Altaria ex ligno conficiebantur; ut pluribus ostendit Martene loco laudato. Quidquid autem sit de Silvestri Decreto, certum est, antiquissimum esse morem celebrandi in Ara lapidea, ut innuimus supra; & hic addimus, Concilium Epaunense, Anno 9. Seculi sexti celebratum, statuisse, ut Altaria, nisi lapidea, Chrisma-

tis unctione non consecrentur; qui Canon legi poterit in *tom. 10. Conciliorum* edit. Parisiensi fol. 645. Idem Canon reperitur etiam in Gratiani Decreto *part. 3. dist. 1.* ubi legitur *Altaria si non fuerint lapidea, Chrismatis unctione non consecrentur.* In Capitularibus Caroli Magni quoque sancitum legitur: *Non creanda Altaria nisi lapidea, appendice 1. cap. 1.* & habetur etiam *tom. 2. Conciliorum* edit. Parisiensis fol. 301. Rationem, cur lapide facta sint Altaria, suppeditat Symeon Thessalonicensis de Templo apud Beveregon in pandect. Can. nimirum: *E lapide autem Altare, quia Christus est, qui etiam Petrus dicitur, tanquam fundamentum nostrum, caput anguli, & lapis angulae is; & quia Petrus olim Israëlem pavit, hujus mensa imitatus fuit.* Laudati Symeonis liber extat in *tom. 2. magnæ Bibliothecæ PP. edit. Lugdun. Arminiana, Anno 1677.* Cæterum prædicta consuetudo, & institutio celebrandi in Ara lapidea, in præceptum profectò transiit, ut non nisi in Altari consecrato Sacrificium peragere liceat. Labet hoc loco aliqua addere de materiis metallicis: præci enim Christiani non solum de ligno, lapideve, sed etiam de metallo curarunt Altaria facere: ita Pulcheria eadè filia, Theodosii soror, aureum, & pretiosum dedicavit Altare in Ecclesia Constantinopolitana; ut refert Sozomenus *Hist. Eccl. lib. 9. cap. 1.* ubi legitur, quod ex auro, gemisque pretiosis admirabile quoddam decoratum, spectaculum omnium pulcherrimum pro virginitate sua, & imperio Fratris, acram Mensam Ecclesiæ Constantinopolitanae dedicavit. Romani etiam Pontifices, ut que idem metallum ad Altaria adhiberentur, hinc illud portatile in Ecclesia Ratisponensi ad Sanctum Emeranum pondo marcæ auri septem & sexaginta, Henrici IV. tempore exstructum. Non desunt qui putent, quod fuerint laminæ aureæ in modum Altarium ita fabricatæ; ut ipsa Altaria lapidea vel lignea, iis, seu veste circumdarentur. Id autem non obscurè significat Anastasius

fen alias Auctor libri Pontificalis in Vita Hadriani I qui Seculo octavo vixit, & quæ inserta reperitur in tom. 18. Conciliorum edit. Parisiensis fol. 36 his verbis: *In Basilica Sancta Dei Genitricis, quæ est ad Præsepe, in Altari ipsius Præsepis, fecit laminas ex auro purissimo, historiis depictis, penantes simul libras centumquinque, &c.* Simile quid legitur in Vita ejusdem Pontificis prædicto tom. Conciliorum fol. 38. & fol. 39. & tom. 20. fol. 192. de Leone III. Summo Pontifice in eodem libro Pontificali. Ex argento quoque reperit o Altaria constructa; & hoc legitur in Vita Sixti III. Seculo quinto, necnon in Vita Hilarii PP. eodem Seculo.

Quod spectat ad formam Altarium, certum est, lignea Arcæ similitudinem habuisse: hujusmodi enim est illud, quod Romæ cernitur in Æde S. Pudenticæ; sicut & illud, quod S. Silvester in Lateranensi Basilica consecravit. Lapidea, verò cava erant; ut in illis servari possent Reliquiæ sanctorum. Cætera, quæ spectant ad originem, materiam & formam Altarium, legi poterunt apud laudatos Scriptores; sicut & apud Bocquillot in sua Historia de Liturgia Sacra, & Jo. Baptistam Thiers in opere singulari, quod de Altaribus scripsit.

II. Gavant. pag. 56. col. 1. lit. m. *Non potest Episcopus deputare Oratoria in domo privata.* Certissimum est, ut notat Gavantus, non habere Episcopos facultatem deputandi Oratoria, in quibus celebrentur Missæ, in quacunque domo privata: soli enim Summo Pontifici competit hæc auctoritas concedendi licentiam celebrandi in privatis Oratoriis; ut per literas circulares singulis Episcopis significavit Congregatio Concilii jussu Pauli V. apud Clericatum de Sacrificio Missæ dec. 12. sub n. 59. & refert etiam Pasqualigus de Sacrif. novæ Legis tom. 1. quæst. 447. n. 3. Nomine autem Oratorii privati venit illud, quod in particulari domo inservit usui privato, nullamque habet portam in via publica, sive ingressum indifferentem omni-

bus permissum; ad differentiam Oratorii publici, quod debet semper habere ostium in via publica; quæ quidem publica Oratoria solent etiam habere unquam campanulam. Ita Quarti part. 3. sect. 5. tit. 10. n. 1. dab. 3.

In prædictis autem Oratoriis privatis, quamvis concedatur à Summis Pontificibus licentia Missam celebrandi; nihilominus in suis Diplomatum Apostolicis nonnullæ continentur clausulæ, & exceptiones, quæ perlegi possunt apud Pasqualigum, Tamburinum, La Croix, & alios, exemplaria talium Diplomatum referentes, & explicantes in suis tractatibus de Missæ Sacrificio. Præsertim verò hæc clausulæ leguntur in Brevi Apostolico Innocentii X. ad ejus normam ejusdem successores solent tales facultates elargiri, Inter limitationes autem, & clausulas, expressas in præfatis Diplomatum, habetur, quod in prædictis Oratoriis privatis possit qualibet die unica tantum Missa celebrari; & quod in diebus sollempnioribus Paschatis, Nativitatis Domini, &c. nulla possit dici Missa; ut notat Gavantus, & habetur pariter in Decretis S. R. C. spectantibus ad dicta Oratoria privata, quæ hic exhibentur.

In privatis Oratoriis, & privilegiatis, non potest celebrari Missa in Festis sollempnioribus, nempe in Natali Domini, Epiphania, Paschate, Pentecoste, Anunciacione B. M. V. Festo SS. Apostolorum Petri, & Pauli, & omnium Sanctorum, S. R. C. 17. Novembris 1607. & in nostro Indice sub num. 74.

Quamvis in hoc Decreto prohibeatur Missa in privatis Oratoriis diebus Paschatis, & Pentecostes; notandum tamen est, quod nomine Paschatis, & Pentecostes venit tantum prima dies; ut tradunt plures Doctores, quos refert, & sequitur Doctissimus noster P. Pasqualigus de Sacrif. novæ Legis tom. 1. quæst. 639. sub n. 2. Præterea adnotandum etiam est circa Festum Anunciacionis B. M. V. quod vigore prædi-

prædi-

prædicti Decreti intelligitur prohibita Missæ celebratio in Oratoriis privatis, etiam eo die, ad quem transfertur Annunciatio cum obligatione audiendi Missam, & vacandi ab operibus servilibus; prout statutum fuit in Decreto emanato 1690. 11. Februarii, & 11. Martii, dato in nostro Indice sub n. 495. Deinde advertere debemus, quod in prædictis Oratoriis privatis neque potest celebrari Feria 5. in Cœna Domini; ut colligi potest ex Decreto emanato 1712. 15. Martii, & dato in nostro Indice sub n. 620. & talis prohibitio intelligenda est etiam eo Anno, in quo in tali Feria 5. occurrit Festum S. Josephi, vel Annunciationis; licet in dictis casibus aliqua permittantur Missæ Privatae in Ecclesiis, & Oratoriis publicis; ut liquet ex Decretis emanatis 1692. 13. Septembris, & 1716. 12. Septembris. Denique neque celebrari Missa permittitur in prædictis Oratoriis in Sabbato Sancto; ut clarè patet ex allegato Decreto emanato Anno 1690. 11. Februarii, & 11. Martii.

Missæ plures non possunt celebrari in Cappellis privatis nobilium, Ita S. R. C. 13. Februarii 1667. & datur in nostro Indice sub num. 428.

In Oratoriis privatis, quæ per Sanctam Sedem concessa fuerint, non licet Regularibus, seu Sacerdotibus quibuscunque, etiam Episcopis, celebrare, ubi unica Missa, quæ in indulto conceditur, celebrata fuerit; prout videre est etiam reliqua contenta in Decreto Apostolico emanato die 15. Decembris 1703. & dato in nostro Indice sub num. 579.

Sacra autem Concilii Congregatio die 30. Maji 1699. in Neapolitana statuit, quod si Regulares celebraverint Missas in Oratoriis privatis domicellorum diebus exceptis, vel postquam eadem die fuit ibidem jam celebrata unica Missa in Apostolico indulto concessa, potest Episcopus in eos animadvertere, servatâ formâ Concilii: refert hoc

statutum Monacellus in Formulario leg. practico part. 1. tit. 6. formula 20. sub n. 10. In privatis cubiculis Regularium prebetur erectio Altaris, in quo Missa celebratur, sub quocunque prætextu, S. R. C. approbante etiam Innocentio XIII. 13. Martii 1723. & in nostro Indice fultus sub n. 648.

Missæ Sacrificium peragi potest in publico Oratorio extra aliquod Oppidum, conducto, de licentia Episcopi, in diebus festis omnibus Anni, etiam contradicente Parocho pro commoditate villicorum circumhabitantium; dummodo habeat omnia requisita Ecclesiam, vel saltem ad publicum Oratorium constituerendum, S. R. C. 2. Septembris 1661. & in nostro Indice sub n. 392.

III. Gavant, pag. 56. col. 1. ead. lit. m. tamen intelligitur domus privata Episcopi. Quamvis Episcopi in propria domo prebentur possint habere Oratorium, in quo celebratur quotidie Sacrificium Eucharisticum; nihilominus extra domum propriam habitantem non licet Episcopis in domibus laicis erigere Altare, statuit Clemens XI. ut habetur in Decreto à nobis dato sub n. 578. Verum prædictum Decretum, ad Episcopos quod attinet moderatum fuit ab Innocentio XIII. die 2. Maji 1723. in sua Constitutione edita super Ecclesiastica disciplina in Regnis Hispaniarum sub n. 23. prædicta autem Constitutio incipit his verbis: *Apostolici Ministerii* Eandem moderationem quoad Episcopos confirmavit Benedictus XIII die 17. Septembris 1724. in sua Constitutione, quæ incipit: *In supremo Militantis Ecclesie*: & datur in Synodo Romana habita An. 1725. tit. 1. cap. 3. ubi iterum referantur prædicta verba Innocentii XIII. quæ dantur etiam in nostro Indice sub num. 649.

IV. Gavant, pag. 56. col. 1. ead. lit. m. non fiat, nisi in Altari. Certissimum est Sacrificium Eucharisticum peragi non posse, nisi in Altari, sive fixo, sive portatili.

& ab Episcopo consecrato. Dubitatur tamen, utrum in casu necessitatis, v. g. defendendi Viaticum infirmo, possit Missa celebrari extra Altare consecratum. *Quarti part. 1. tit. 20. dub. 7.* sustinet, nunquam licere absque Altari consecrato celebrare, nisi adesset periculum vitæ, vel infamiae; dummodò tamen metus non esset incussus in contemptum Religionis, sed solum ob alium finem indifferenter; cui sententia adheret etiam *Bisus lit. A. n. 243. §. 6.*

Hujusmodi Altaria, in quibus offertur quotidie Eucharistica Victimæ, debent esse munda; ideoque laudabile erit, bis saltem in Anno ea, finitis Missis, spoliare, & scopis reverenter undequaque mundare: id etiam fieri debet quotiescunque mutantur mappa; & ut facilius munda custodiantur, laudabile erit, pannum lineum ceratum, ad mensuram Altaris factum, super ipsius mensam sternere. Gerlacus Vinitor in suis adnotationibus super hunc titulum *n. 7.* qui hoc eruit ex Actis Ecclesiæ Mediolanensis *part. 4. cap. 14. tit. de mensa, Altari, & tela cerata.*

Ut Altaris mappa munda ab omni pulvere, cera, aliave sorde conserventur, finitis Missis contegantur tela viridi, aut aliis stragulis: prius verò leviter purissima scopula ejus generis, quod pro vestimentis adhibetur, purgentur; & idem fiat, quando manè eadem Altaria deteguntur, ut semper mundissima appareant. Gerlacus Vinitor *§. 11.* cum Gavanto, & ex Actis Ecclesiæ Mediolanensis.

Probè etiam hic notandum est, quòd sub iisdem Altaribus recondi non possint, nec debeant, nisi Corpora & Reliquiæ Sanctorum ab Ecclesia approbatorum. Si verò sub Altari, vel sub ejus gradibus, humata sint aliorum Defunctorum cadavera, non debet in eo celebrari, donec aliò transferantur. *Congr. Cardin. super negotia Episc. 10. Novemb. 1599.*

V. Gavant. pag. 57. col. 1. lit. p. *Ara lapidea, &c.* Communis est sententia Doctorum, aram Altaris, super qua peragitur Sa-

crificium, debere esse lapideam; nec posse constare duobus lapidibus adunatis, quia alioquin in duobus Altaribus fieret consecratio, in uno Hostiæ, in altero Calicis. Debet igitur lapis constituens aram esse unus, & integer, illiusque extensionis, quæ à Gavanto hoc loco describitur.

Decreta autem pertinentia ad hanc materiam Altarium fixorum, seu portatilium, hæc sunt:

Altare portatile ligneum cum ara lapidea permitti debet, non obstante Constitutione Synodali; dummodò habeat solitum Reliquiarum repositorium. *S. R. C. 10. Novembris 1612. & in nostro Indice sub n. 132.*

Altare ligneum si quis voluerit ædificare in sua Cappella, non indiget facultate *S. R. C.* dummodò Altare ligneum cum Sacro lapide parieti colligatum amovibile non sit, & Altaris portatilis imaginem non præferat. *S. R. C. 3. Decembris 1661. & in nostro Indice sub n. 393.*

Cancellos, qui circumstant Altaria, Presbyteri tantum, & Clerici ingrediantur; neque ullo modo ibi Seculares, maximè dum Divina Mysteria celebrantur, admitti debent, idque sæpe Patres admonent, & Apostolica Decreta præscribunt; ut liquet in Concilio Romano *supracit. tit. 28. cap. 4.*

VI. Gavant. pag. 59. col. 1. lit. u. *Quæritur, an in Altari, cujus icon, seu tabula, &c.* Rubrica *n. 1. p. 56.* præscribit, in Altari, ubi Sacrificium peragitur, ponendam esse Crucem inter candelabra; de qua latè Gavantus in suis Commentariis. Quærit autem hoc loco, utrum collocanda sit talis Crux, quando in Altari est icon, seu tabula picta, seu statua, ubi est Crucifixi imago: & resolvit, hoc non sufficere; sed adhuc juxta dispositionem Rubricæ debere poni Crucem distinctam ab illa imagine. Nihilominus alii, quos refert *Quarti part. 1. tit. 20. dub. 10.* in fine, sentiunt, quòd in prædicto casu non requiritur Crux altera, seu distincta ab icone, seu imagine Crucifixi, si sit in prospe-

prospectu, & ob oculos Sacerdotis: hac ducti ratione, quia, quando Rubrica praescribit, ponendam esse Crucem inter candelabra, debet intelligi regulariter, quando icon Altaris non est tabula, seu statua Crucifixi, cum habeatur finis intentus à Rubrica per iconem, vel imaginem Crucifixi: quae quidem sententia propugnata à Diana, Tamburino, Trimarchio, Grifolio, relatis à Quarti, quoad statuum Crucifixi in Altari collocatam loco iconis, vel tabulae, confirmata remanet per Decretum S. R. C. 4. Augusti 1663. & datum in nostro Indice sub n. 400. in quo habetur.

In Altari, in quo adest magna statua Sanctissimi Crucifixi, non est necesse, ut ponatur alia Crux, dum celebratur Missa.

Aliam quaestionem proponit noster Quarti *loc. cit.* nimirum, utrum sufficienter adimpleatur dispositio Rubricae, si ponatur in Altari Crux nuda inter candelabra sine imagine Crucifixi. Gavantus videtur requirere Crucem cum imagine Crucifixi, quod reverà optimum consilium est; sed cum Rubrica nihil exprimat de imagine Crucifixi, videtur fieri satis dispositioni, si ponatur sola Crux sine ulla imagine Crucifixi inter candelabra: & ita tenet etiam Bissus *lit. A. n. 284. §. 2.* Imò addit Quarti, sufficere praedictam Crucis imaginem in tabula, vel pariete depictam. Verùm idem Quarti, loquens de parva Cruce, quae aliquando est in summitate Tabernaculi, in quo servatur Sanctissimum Sacramentum, dicit hanc non sufficere; quia non est ob oculos Sacerdotis celebrantis, neque apta fini, propter quem Crux adhibenda praescribitur.

VII. Gravis etiam agitur quaestio inter Doctores: utrum in Altari, in quo est expositum Sanctissimum Sacramentum, debeat apponi aliqua parva Crux, quando in eodem Altari Missa celebratur. Gavantus *part. 2. tit. 14. n. 6.* sententiam tenet negativam, non ex professo, sed obiter: nam loquendo de incensatione Altaris quando est expositum

SS. Sacramentum, ait: *Pro Cruce, quae ibi se non debet, incensatur Sacramentum.* Gavanto adherent Bissus *lit. C. n. 586.* Bauldry, & alii multi. Contrariam sententiam tuerent Pasqualigus *tom. 1. Sacrificio novae Legis quast. 715. n. 1.* ait: *Necessaria est Crux pro observantia Eucharistiae in Altari, sive ibi constructur Eucharistia, sive non: sive ibi sit exposita, sive non.* Tractat etiam huius sententiae Paulus Maria Quercetanus *part. 1. suorum Comment. in Missalis Rubricis, 20.* necnon Didacus Diaz de Escobar ritissimus Ceremoniarum Magister Metropolitanæ Hispalensis Ecclesiae in Directorio Divini Officii, quod ipse evulgavit anno 1683. Denique amplectuntur hanc sententiam Henao *tom. 2. de Sacrif. Missae dispensat. sect. 5. n. 90. & 91.* Oliverius Bonaventura *Missae Sacrif. lib. 1. cap. 19. n. 3.* Ceremoniale PP. Excalceatorum SS. Trinitatis *1. c. 2. §. 2. n. 11.* necnon Ceremoniale S. M. de Mercede Redemptionis captivorum *tract. 3. cap. 15. n. 6.* à qua quidem sententia recedere non possumus, quia haec controversia nunc est decisa à S. R. C. quae *24. Maji 1707. in una Senarium statuta* declaravit, nunquam omittendam esse Crucem in Altari, etiam ubi est expositum Sacramentum; quod quidem Decretum est in nostro Indice sub n. 604. & est commendandum, quia est conforme Rubricae, quae indefinite loquitur de Cruce ponenda super Altari, ubi Sacrificium celebratur, nullam admittendo exceptionem quando autem lex non distinguit, neque distinguere debemus: sive igitur sit expositum Sacramentum in Altari, sive non, per adeste debet Crux cum imagine Crucifixi.

Neque officit, quòd ubi est figuratus nempè Christus Dominus realiter praesens sub speciebus Eucharisticis, non requiritur figura, nempè Crux cum imagine Crucifixi: nam figuratum est quidem praesens realiter ob oculos Fidei, & mentis; nec

ob oculos corporis: Rubrica autem præscribit præsentiam figuræ, quæ sit ob oculos corporis Sacerdotis celebrantis; ut facilius actu sibi revocet in memoriam passionem Christi, ejusque cruentum Sacrificium; quæ quidem memoria, attentâ infirmitate nostrarum distractionum, magis ex Crucis sensibilis aspectu, quàm ex ipsa Hostia consecrata excitatur; ut fatetur etiam Gavantus supra, ubi sustinet, requiri Crucem in Altari, ubi est reconditum SS. Sacramentum: & ideo statutum est à SS. PP. ut ait Divus Bonaventura de *Myst.rio Missæ* etiam à Gavanto relatus -- Ne quisquam in aliquo loco Missam celebret, nisi ubi imago posita sit Crucifixi.

Rursus neque incongruum est, figuram eum figurato adesse simul; ut bene enim ponderat Quarti, nullum est inconveniens, ut ubi est persona Principis, ibi sint etiam ejus insignia, & imago: axioma autem illud: *ubi est figuratum, debet cessare figura*: intelligi debet, ut explicat idem Quarti, de Sacrificiis veteris legis, quæ erant figura Sacrificii Crucis, & Christi crucifixi; non verò de imagine Crucis, & Crucifixi, quæ representatur ipsa realis Crucifixio jam consummata; quæ omnibus modis recolenda est, & memoriæ commendanda, dum celebratur idem Christi Sacrificium incruentum: alioquin post Consecrationem jam peractam oporteret removere Crucem ab Altari, ne simul cum figura esset præfens figuratum; & tamen etiam post Consecrationem, juxta Rubricarum dispositiones, requiritur Crux cum imagine Crucifixi in Altari, ubi Sacrificium peragitur: imò nullum est inconveniens, quòd in eadem Hostia consecrata habeatur impressa imago Crucifixi.

Cæterùm, utrùm præfata Rubrica de apponenda Cruce super Altari sit præceptiva, & obliget sub gravi, Averfa de *Sacrif. Missæ quest. 11. sect. 3.* affirmativam tenet sententiam; negativam alii amplectuntur quoad culpam peccati mortalis in omissione

talis Crucis: sed ad summum culpam venialem committi ab iis, qui non servant talem Ritus, communiore sententia sustinet: de prædicto enim præcepto sub mortali non constat, neque ex jure, neque ex consuetudine, quæ fuerit hoc animo introducta. Communiter tamen ita servatur, ait Anellus *lib. 1. cap. 8. dubio 8.* ex majori devotione, & ad Rubricæ directivæ, vel ad summum præceptivæ sub levi culpa satisfaciendum. Hanc sententiam tenet D. Thomas *Quolibeto 9. artic. 5.* Suarez *disp. 81. sect. 6.* Vasquez *disp. 233. cap. 3.* De Lugo, Bonacina, & alii, quos citant, & sequuntur Diana *part. 10. tract. 15. resol. 28.* & Quarti supra citatus *dubio 10.* & recentissimè Raphaël ab Herifsonio in suo libro, cui Titulus *Manuductio Sacerdotis, &c. tract. 1. sect. 5. cap. 3.*

Inserenda hic sunt duo sequentia Decreta, utpote spectantia ad præsentem materiam.

Ante ostiolum Tabernaculi Sanctissimi Sacramenti, in quo depicta est imago D. N. J. C. non est retinendum vas florum, vel quid simile: sed potest collocari in humiliori, & decentiori loco. S. R. C. 22. Januarii 1701. & datur in nostro Indice sub n. 555.

Cruces Altarium, seu Processionum non sunt benedicendæ de præcepto. S. R. C. 12. Julii 1704 & datur in nostro Indice sub n. 584. Sententiam huic Decreto conformem amplectitur Pignatellus *tom. 9. consul. 89.* ubi dicit, imagines, quæ adhibentur in Templis, posse, sed non debere necessariò benedicì.

VIII. Gavant. pag. 59. col. 1. lit. y *Puto ad literam, quia in cryptis fiebat Missæ &c.* Cereorum usum in Ecclesia fuisse etiam tempore persecutionum, tot à nostris Auctoribus probatum est argumentis, ut insanire omnino videantur Hæretici, qui id in dubium revocare conati sunt: unam hic S. Prudentii afferemus auctoritatem, quæ rem clarissimè demonstrabit: itaque Christianus ille Vates in Hymno, quem in honorem S. Laurentii composuit, sic Tyrannum alloquentem inducit.

*Hunc esse vestris orgiis
Moremque, & artem proditum est,
Hanc disciplinam saderis,
Libent ut auro Aristites:
Argenteis scyphis ferunt
Fumare Sacrum Sanguinem;
Autoque nocturnis Sacris
Adflare fixos cereos.*

Ridiculum autem foret, alios hic intelligere cereos, quam qui in celebratione Mysteriorum adhibebantur. Idcirco verò primis illis temporibus cereis utebatur Ecclesia, quia Sacrificia noctu celebrabantur; quod & laudati versus produnt, & non una Tertuliani auctoritas confirmare posset. Aliam verò rationem, quam hic Gavantus assignat, nimirum, quia in cryptis fiebat Missa, etsi possit videri probabilis, non sola tamen est, atque præcipua: non enim prioribus illis Seculis Fideles semper in cryptis Sacros conventus agebant. Redditâ verò Ecclesiæ pace, etiam in die accensi sunt cerei, non ad fugandas tenebras, ut scitè Hieronymus adnotavit; sed vel in lætitiæ signum, vel ad majus Sacrificiî decus, & pompam; hanc consuetudinem cum Vigilantius superstitionis argueret, meritò castigatus est ab Hieronymo. Videri possunt, quæ de cereorum antiquitate in Ecclesia eruditissimè scripta sunt à Josepho Vicecomite *lib. 7. de Missæ apparatu cap. 25.* à Card. Bona *lib. 1. cap. 25. n. 7.* & à Doctissimo Episcopo Sueffionensi in consultatione Claudii de Vert §. 26.

IX. Gavant. pag. 59. col. 2. ead. lit. y *An sufficiat unicum lumen, &c.* Aliquod lumen, dum Missa celebratur, requiritur ex gravi Ecclesiæ præcepto; ut fert communis sententia Doctorum, quam refert Suarez *tom. 3. in 3. partem disp. 8. sect. 6. §. 3.* & adeò urget hoc præceptum, ut sine ullo lumine licitum non sit celebrare, etiam ad communicandum infirmum moribundum; ut tenent Henriquez *lib. 9. de Eucharistia cap. 16.* Belarminus, Fagundez, & alii apud Quarti *part. 1. tit. 20. dub. 11.* consequenter à culpa le-

tali immunis non est, qui totam Missam vel partem illius notabilem in quocunque loco nullo ardente lumine celebrare audeat. An autem duo requirantur lumina ex vi præcepti Ecclesiastici, video à Doctoribus non putari. Placet nobis Azorii sententia, ut adhzret noster Gavantus, nimirum factum in casu necessitatis unico solo ardente ceri posse Missam peragi. Cætera ad hanc lumen materiam spectantia, satis resolvit id præclarissimus Auctor; & idcirco nihil aliud addimus.

X. Gavant. pag. 61. col. 2. lit. f §. *An quam in Mari, &c.* Gavanti sententiam requiritur etiam Rotarius ejusdem Congregationis Cleric. Reg. S. Pauli, scriptor inignis, & que Theologus, *tom. 3. sua Theologia Regalarium lib. 1. cap. 2. pun. 12. n. 9.* non solum ratione periculi effusionis Sanguinis, quod generaliter imminet celebrantibus in navi; sed etiam quia in navibus reperiri potest locus decens pro Sacrificiis pro qua sententia citat etiam Homobonus de examine *tom. 1. tract. 4. cap. 14.* Suarez, Angelum, Silvestrum, Dianam, & alios subdit verò, quòd loquendo de navigatione Indica, quæ fieri nequit nisi in magnis navibus, & in quibus per plures, & plures Menses notabilis hominum quantitas reperitur, possit celebrari, tranquillo tamen Mari, & sereno cælo, & à peritis naucleris habito testimonio de morali certitudine, quòd nullum instet periculum: tunc enim, aut ipsi quia in magnis illis navibus nullum est imminenti periculum, & facilè invenitur idoneus locus decens ab omni immundicia, & factore purgatus; sed solet etiam adesse Cappella magnificè ornata; atque periculo effusionis Sanguinis ex improvisa Maris commotione facilè occurrit, quia pro brevi tempore celebrationis Missæ nautarum periculum has commotiones prævidere posset, & ante Missæ initium Sacerdotem monere, ne celebraret; ob has, inquam, rationes tenet præclarissimus Auctor, posse in magnis illis navibus Mis-

fam celebrari; quam sententiam sustinet etiam Giribaldus *tract. 5. cap. 8. n. 65.* Castropalaus *tract. 22. pun. 8. n. 10.* Fagundes *lib. 1. Præcept. 1. Eccles. c. 10. n. 15.* Vericell. *tit. 8. de Sacramento Eucharistia, quæst. 133. n. 14. & seqq. & quæst. 134.* Schiara in *Theologia Bellica tom. 2. lib. 7. difficultat. 3. n. 9. & 10.* Scortia *de Sacrif. Missæ lib. 2. cap. 13. num. 5.* alique apud Dianam *part. 5. tract. 3. resol. 40. & part. 9. tract. 1. resol. 45.* & alii apud Dandin. *de suspensis de hæresi cap. 3. sect. 1. subsect. 4. n. 15. & seqq.* qui etiam subdit, nullo modo dici suspectum de hæresi Celebrantem supra Mare. Præfati omnes, inquam, Doctores in ea versantur sententia, quod habentes privilegium Altaris portatilis, dum Mare est tranquillum, & Cælum est ferenum, & absit periculum effusionis Sanguinis, possint in magnis navibus, & in loco ibi decenti, & honesto, celebrare. Et quamvis contrariæ opinionis Doctores, nimirum Turrecremata in *cap. Decedimus n. 5. de Consecratione dist. 1. Graff. decif. aur. part. 1. c. 5. 42. n. 10.* Pax Jordanus *elucubrat. part. 1. lib. 4. tit. 1.* Antonellus *de loco legali lib. 1. c. 5. n. 4.* sustineant, non posse dictos privilegiatos, etiam super magnis navibus in Mari, vel flumine tranquillo, uti Altari itinerario ad Missam celebrandam, hoc præfertim argumento permoti, quia Mare est instabile, super quo fidere non convenit Sacra Mysteria, & specialiter Sanguinem Domini nostri Jesu Christi; nihilominus quia experientia comprobatum est, in Mari tranquillo sub Cælo sereno in magnis navibus anchoratis nullius inconvenientis adesse periculum, nec in brevi spatio Missæ Mare vehementer conturbari posse; idè non est improbanda sententia illorum, qui hanc facultatem concedunt: & equidem in navigatione ad Indos super nave celebrasse dicit Franciscus de Lugo *lib. 5. de Sacramentis cap. 6. quæst. 1. n. 9. & 14.* Quod si in casu aliquo non prævideretur tempestas, seu Maris commotio, quæ inopinatè evenire posset, hoc ni-

hil officit probabilitati ejusdem sententiæ: in tali enim eventu non prævisò à nautis etiam periculis, deberet Sacerdos se gerere eo modo, quo in aliqua Ecclesia faceret Celebrans, si terræmotus non prævisus insurgeret.

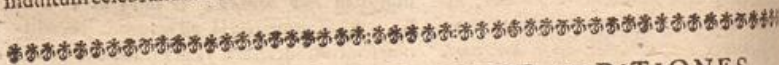
Non desunt tamen Auctores, qui adstruunt, in prædictis navibus Indicis speciale privilegium celebrandi concessum fuisse à Clemente VIII. & Paulo V. & hoc refert Pignatellus *tom. 8. consultat. 124. n. 1.* & recentissimè non solum dignitate, sed etiam scientia, ac pietate Eminentissimus Card. Petra in suis doctissimis Commentariis ad Constitutiones Apostolicas *Constit. 2. Urbani V.* docet, in hac re concludendum esse, ex sola concessione Altaris portatilis minimè inferri, quod quis possit eo uti in navibus cujuscunque sint generis: tum quia in hujusmodi privilegio apponi solet clausula, quod eo quis utatur *in loco honesto, & tuto*, ut in *Constit. 57.* Gregorii XIII. ad favorem PP. Missionariorum Societatis Jesu; unde excluduntur, ait ipse, naves, quæ sunt loca non tuta; tum quia Episcopi prohibere debent, ne Missæ Sacrificium celebretur in navigiis; ut ex resolutionibus S. C. apud Dianam citatum *resol. 45. §. ult. & Pignatellum cit. consult. 124. n. 4.* ubi adducit resolutiones Congregationis S. Officii. Imò ex stylo, & consuetudine id comprobari, prosequitur idem Eminentissimus Auctor, quia recurritur ad Summum Pontificem ad obtinendum hoc indultum: unde non ex solo privilegio Altaris portatilis, sed ex illo speciali celebrandi super Mare, censet secutas fuisse celebrationes per Missionarios, aliosque in casibus adductis à supracitatis Doctoribus. Hinc etiam milites Hierosolymitani habuissent privilegium Altaris portatilis; nihilominus petierunt speciale privilegium celebrandi in suis magnis navibus occasione longæ navigationis in alto Mari contra Infideles: & prævio voto S. C. Concilii sub die 13. Martii 1706. Clemens PP. XI. concessit dictæ Sacræ Religioni Hie-

rosolymitanæ, ut in suis navibus, quæ sunt magni ponderis, ac firmæ structuræ, cum unaquaque sustineat quinquaginta anea tormenta bellica, celebrari faciat Missam, eoduntaxat tempore, quo Mare est tranquillum, & Cælum serenum, & cum assistentia alterius Sacerdotis, seu Diaconi; ita ut adesse non possit periculum effusionis sanguinis in dicta celebratione: habetur hoc privilegium in particulari Bullario Clementis XI. part. 1. *Constit. 26.* quæ incipit: *Exponi nobis.* Olim tamen denegatum fuit Principi Philiberto indultum, quod posset celebrari Missa super suis triremibus, quia istæ modico stante vento facile moventur: magnæ autem naves anchoris alligatæ immobiles ferè stant; & ideo in his, cum nullum subsit periculum, stante Mari tranquillo, effusionis Sanguinis, facilius conceditur Apostolicum indultum celebrandi Missam. Rursum dictum

privilegium fuisse passim denegatum à Summis Pontificibus, asseverat Card. Albicinus *Inconstantia in Fide cap. 34. n. 131.* ubi plures casus talis denegationis adducit, ubi illam, quæ data fuit, ut mox innuimus, Principi Philiberto, quoad celebrationem super triremibus.

Ceterùm plura extare antiquitatis monumenta, ex quibus colligitur, non tantum prius in Mari Missas celebratas extitisse, sed continuo super naves Eucharistiam deservisse olim solitum fuisse, colligitur ex Baronio Anno 57. & Anno 404. & Anno 700. ex Suario de S. Ludovico *ad diem 25. Aug.* & ex S. Gregorio, S. Ambrosio, & Metaphraste, Verricell. *de Apostolicis Missarum rit. 8. quæst. 133. n. 9.* Pasqualigo *de Sacra nova Legis quæst. 471. n. 3. & seqq.* Et hæc sint satis pro præfenti materia, & pro complemento hujus 1. Partis.

NOVÆ OBSERVATIONES ET ADDITIONES
AD
GAVANTI COMMENTARIA
IN RUBRICAS
MISSALIS ROMANI.

PARS SECUNDA
RITUS SERVANDUS IN CELEBRATIONE MISSÆ

Tit. I. De Preparatione Sacerdotis Celebraturi.

I. Gavant, pag. 64. col. 1. lit. c. *Et tempore Paschalis additur Alleluja.* Ita etiam ad finem cujuscunque Psalmi debet dici *Gloria Patri*, tempore Passionis, excepto ultimo triduo; quia hujusmodi preces Rubricas Officii, non verò Missalis sequuntur. Hyppolitus à Portu de cultu Dei, & hominum, &c. *tit. 1. Rubr. 1. n. 3.*

II. Gavant, pag. 64. col. 2. lit. c. *La manus &c.* Hinc deducitur, errare omnes illos, qui statim lavant manus, & deinde accipiunt Missale, Missamque perquirunt, & sic cula ordinant: hæc enim omnia debent præcedere ante manuum lotionem: & deinde manibus lotis preparandus est Calix. Philippus Ayrault in Praxi Missæ Privatæ *part. 1. tit. 1. III.*